

Nr 17

Utlåtande i anledning av väckt motion om statligt stöd till gram- mofonskiveproduktion.

Till allmänna beredningsutskottet har hänvisats en motion, II: 782, av herr *Kellgren*, vari hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:ts förordrar utredning om statligt stöd till svensk grammofonskiveproduktion med särskilt beaktande av ett förslag från föreningen Fylkingen samt av med skivproduktionen förknippade juridiska, ekonomiska och distributionstekniska aspekter.

Motionären anför bl. a. att inspelningar av svensk musik på Lp-skiva hittills haft mycket blygsam omfattning. Försök till ökad produktion har gjorts genom privata initiativ samt genom Sveriges radio och med statligt stöd genom försöksverksamheten med rikskonserter men resurserna är otillräckliga. De skivor som åstadkommits under 1965 har dock för första gången genom utomordentlig musikalisk och teknisk kvalitet klargjort att Sverige på detta område kan åstadkomma inspelningar, som mycket väl hävdar sig i den internationella konkurrensen och därigenom också försäljningsmässigt har möjlighet att göra sig gällande. Inte minst gäller detta den inspelnings-tekniska kvaliteten, där man inom landet haft tillgång till mycket framstående expertis.

Lp-skivan med seriös musik har ännu inte fått den breda spridning i vårt land, som den sedan länge har i länder som Amerika och Tyskland. Skivan kommer emellertid med all säkerhet även här att hävda sig som ett viktigt hjälpmedel att tillgängliggöra musik. Inte minst gäller detta skolan och musikpedagogiken. Biblioteken kan också i allt större utsträckning väntas bli försedda med diskotek. Ett förslag har i början av 1965 tillställts ekle-siastikdepartementet i form av en P.M. från föreningen Fylkingen, vilket skisserar en utveckling av den svenska grammofonskiveproduktionen i form av ett statligt subventionerat bolag. Förslaget diskuterar också såväl ekonomiska som distributiva problem. Detta förslag som uppmärksammats i pressen och av musikernas fackorganisationer har ännu ej föranlett någon åtgärd men vore förtjänt att närmare beaktas. Diskussionen om formerna för en bredare skivproduktion har emellertid varit kontroversiell, varför frågan först borde bli föremål för en kompletterande utredning. Därvid borde vissa juridiska och ekonomiska aspekter belysas ytterligare, likaså också frågan om skivans pedagogiska användning inom skolväsendet.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från statens försöksverk-

samhet med rikskonserter, Sveriges Radio, STIM och Grammofonleverantörernas förening.

Statens försöksverksamhet med rikskonserter anför:

Under budgetåret 65/66 har SFRK inom ramen för sin beviljade budget och till en summa av kr. 155 000 gjort 7 Lp-plattor av vilka två beräknas utkomma under början av budgetåret 66/67. I denna produktion har i två fall samarbete ägt rum med kommersiella bolag, Nordiska Musikförlaget respektive Husbondens Röst. Övriga inspelningar har helt gjorts med statliga medel.

Avsikten med dessa skivor, av vilka de hittills utgivna har rönt stor uppmärksamhet i fackpressen på grund av sin tekniska kvalitet, har varit dels att presentera musiklyssnaren en produkt av högsta kvalitet till ett relativt lågt pris (f. n. kr. 15 inklusive oms), dels att utröna, huruvida nya distributionsvägar vid sidan av försäljning i detaljhandeln skulle kunna bredda intresset för grammofonskivor. Av dessa skäl har SFRK under detta budgetår endast sålt skivorna i samband med konserter och således ej via detaljhandeln. Till dags dato har av varje skiva i sådana sammanhang sålts ca 700 exemplar, medan genomsnittsförsäljningen per år av en svensk seriös skiva lär ligga omkring 70 exemplar.

Det är SFRK:s avsikt att redovisa det hittills vunna resultatet för Konsertbyråutredningen, vilken ämnar ägna grammofonskiveproduktionen uppmärksamhet i sitt slutbetänkande. SFRK ämnar också under budgetåret 66/67 presentera en begränsad produktion inom ramen för sin budget, varvid distributionsvägarna förmodligen kommer att utsträckas via i första hand skolorna och biblioteken.

Med hänsyn till ovanstående önskar SFRK understryka vikten av att problemen omkring grammofonskivan som en väsentlig men hittills relativt oprövad faktor inom musikdistributionen uppmärksammas och hänvisar därvid till de ställningstaganden, som Konsertbyråutredningen kommer att göra i sitt ovan nämnda betänkande.

STIM redogör för vissa uttalanden och förslag om medelsanvisningar i de senaste årens statsverkspropositioner samt anför vidare:

Sedan Riksdagen godkänt Ecklesiastikdepartementets i statsverkspropositionen 1964 framlagda förslag i ovan angivna ärende skapades på departementets initiativ »nämnden för inspelning av svensk musik» i vilken ingick representanter för Föreningen Svenska Tonsättare, Föreningen Svenska Kompositörer av Populärmusik, Försöksverksamheten med Rikskonserter, Grammofonindustrin, Sveriges Radio och STIM. Nämnden skulle ha i uppdrag att handlägga frågor rörande statligt subventionerad inspelningsverksamhet, men av administrativa skäl skulle för ändamålet givna anslag passera Rikskonserterna. Som bidrag till inspelningsverksamheten ställdes för budgetåret 1964/65 ett anslag på kr. 200 000 i utsikt. Nämnden började sin verksamhet och utarbetade ett inspelningsprogram. Medelsanvisningen torde emellertid icke ha blivit den förutsedda och ganska snart har denna verksamhet helt överförts på Försöksverksamheten för Rikskonserter. Då nämnden trots upprepade påstötningar därefter icke sammankallats, saknar STIM närmare kännedom om vad som senare utträttats på detta område. Det har emellertid framgått, att ett begränsat antal inspelningar kunnat göras, framför allt i anslutning till rikskonserterna, varvid både inhemsk och utländsk musik inspelats.

Av statsverkspropositionerna 1965 och 1966 synes framgå, att Kungl. Maj:t har för avsikt att alltjämt ge bidrag till inspelningsverksamhet. I vilka administrativa och programmässiga former detta skall ske, är emellertid STIM obekant.

STIM vill energiskt understryka nödvändigheten av stöd till en större grammofoninspelningsverksamhet av svensk musik. Det projekt som av Fylkingen framlagts, och som berörts i motionen, torde med hänsyn till förningens allmänna målsättning huvudsakligen syfta till inspelningar av den allra nyaste musiken. Det som är i högsta grad angeläget är emellertid också att inspelningsrepertoaren får en större bredd, och att beklagliga luckor i grammofonrepertoaren utfylles. Det finns svensk musik av stort värde från 1500- och 1600-talen fram till våra dagar, som icke är tillgänglig på grammofonskiva, och som i högsta grad förtjänar att bli inspelad. Det är en musikhistorisk och musikkulturell angelägenhet, att det inte bara inspelas verk av dagens yngsta tonsättare utan att också en grammofonantologi av äldre generationers skapande bevaras i goda inspelningar. Det bör här påpekas, att de kommersiella grammofonbolagen givetvis gör svenska inspelningar av här angiven karaktär, men då dylika inspelningar i regel ej ger något ekonomiskt utbyte, blir bolagens egna insatser av naturliga skäl ytterst begränsade.

Det bästa sättet att på musikens område sprida kännedom inom och utom landet är för närvarande radion, televisionen och grammofonen. Det är självklart att det ur många synpunkter vore särskilt önskvärt, att radion och televisionen presterade »levande» musikframföranden — vilket också i dagarna framhållits vid kulturarbetarnas uppvaktning i ärendet för statsrådet Palme — men det synes i dagens läge ofrånkomligt, att Sveriges Radio, icke minst av ekonomiska skäl och detta framför allt då det gäller orkesterverk blir hänvisad till grammofonen som musikförmedlare. I den viktiga utlandspropagandan för svensk musik måste också i övervägande grad grammofonen användas som hjälpmedel. Under sådana omständigheter blir en utvidgning av grammofonrepertoaren alltmer påkallad, en utvidgning, som beträffande svensk seriös musik och svensk underhållningsmusik av mera kvalificerad art, icke kan åvägabringas utan särskilt stöd. Visst stöd till inspelning av svensk musik lämnas i dag både av STIM och Sveriges Radio, men de medel, som kan ställas till förfogande, är ytterst små och behöver avsevärt kompletteras. STIM får därför uttala den förhoppningen, att det av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen förutsedda stödet till grammofoninspelningar realiseras och instämmer i motionens krav på ökade anslag. De av motionärerna framförda synpunkterna beträffande skolornas och bibliotekens behov i detta hänseende bör också understrykas.

STIM finner den begärda utredningen påkallad men anser att den icke bör begränsas till Fylkingens förslag utan bör gälla även inspelningar från tidigare epoker. Utredningen bör tillsättas omedelbart.

Sveriges radio uttalar följande.

Sveriges Radio känner i egenskap av landets största konsertgivare som en av sina speciella uppgifter att bevaka den svenska musikens intressen. Det förestående inrättandet av en speciell kanal för seriös musik i ljudradion har gjort den svenska musikens situation särskilt brännande, då tillgången till goda inspelningar av svenska verk inte tillnärmelsevis fyller de krav

som rimligen måste ställas om svensk tonkonst här skall bli rättvist tillgodosedd.

Sveriges Radio söker genom egen inspelningsverksamhet bidra till att avhjälpa denna brist, men de hårt pressade ekonomiska marginalerna gör verksamheten otillräcklig. Även övrig svensk inspelningsverksamhet måste bedömas som otillfredsställande i fråga om kvantitet.

Sveriges Radio finner därför förslaget om statligt stöd till svensk gram-mofonskiveproduktion synnerligen välmotiverat och att det är angeläget att det realiserar så snart som möjligt. Sveriges Radio är också intresserad av att medverka i en eventuell utredning för att söka finna en effektiv och realiserbar lösning av i motionen berörda problem.

Som en praktisk provisorisk lösning i avvaktan på en utredning vill Sveriges Radio föreslå att ett visst belopp per år anslås till inspelningsverksamhet att fördelas på de institutioner (Rikskonserter, STIM, Sveriges Radio), som genom tidigare inspelningsverksamhet dokumenterat intresse för detta för svensk musik så vitala område.

Grammofonleverantörernas förening anför:

Inspelning av seriös svensk musik har såväl tidigare som under senare år i icke obetydlig omfattning företagits såväl inom landet som utomlands under medverkan av framstående konstnärer. Motionärens påstående att den största delen av den svenska musiken från Roman till våra dagar över huvud icke finns tillgänglig på skiva synes oss därför överdrivet, om därvid avses den ur allmän synpunkt mest intressanta musiken. Såväl enskilda skivbolag som i motionen angivna institutioner har medverkat till att inspelningar av seriös svensk musik ägt rum. Skivproducenterna har helt naturligt genomfört inspelningarna så att bästa möjliga musikaliska och ljudtekniska kvaliteten uppnåtts. Erfarenheterna visar emellertid att musik av mycket extrem karaktär väcker endast ett synnerligen begränsat intresse hos allmänheten, något som bestyrkes även av erfarenheter från konsertverksamheten.

De med inspelningar av större verk förenade i regel mycket betydande kostnaderna får därför vägas mot förutsättningarna att finna avsättning av inspelningarna. Det bör dock framhållas att enskilda företag i många fall företagit inspelningar av olika svenska verk av högt musikaliskt värde, även om dessa inspelningar ur rent kommersiell synpunkt knappast ansetts attraktiva. Bolagen har därigenom velat ge uttryck för sitt intresse för ett så långt möjligt differentierat musikliv inom landet.

I syfte att sprida den seriösa musiken inom landet och även utomlands har bolagen såväl enskilt som kollektivt i samband med musikevenemang eller i anslutning till nyinspelningar bedrivit intensiva kampanjer, vilka dock haft växlande framgångar. I detta sammanhang bör ånyo framhållas att intresset rent allmänt i vårt land för seriös musik — svensk eller utländsk — hitintills har varit begränsat. Även de mest högtstående inspelningar av seriösa verk säljs i Sverige i relativt små upplagor i jämförelse med motsvarande försäljningar i olika andra kulturländer.

I motionen åberopas den av föreningen Fylkingen till Ecklesiastikdepartementet under 1965 överlämnade promemorian med förslag till en utveckling av den svenska grammofonskiveproduktionen i ett statligt subventionerat bolag. Då vi med hänsyn till tidsbrist icke varit i tillfälle mera ingående studera de i promemorian framförda förslagen vill vi här endast framhålla,

att de skisserade arbetsformerna för ett statligt bolag för produktion och distribution av grammofonskivor icke förefaller grundade på praktisk erfarenhet. I promemorian angivna upplagor samt kostnader för produktion och distribution av skivor förefaller icke heller realistiska. Det statliga stödet skulle säkerligen med föreningen Fylkingens ambitioner bli mycket betydande och sannolikt icke stå i rimlig relation till de resultat som kan uppnås.

Genom Statens Försöksverksamhet för Rikskonserter inleddes under åren 1964—1965 ett visst samarbete mellan olika intresserade parter i syfte att främja inspelningar av svensk musik. För verksamheten hade av statsmedel anvisats vissa belopp. Den planerade verksamheten avsåg icke endast inspelning av seriösa verk utan även andra verk av högt musikaliskt värde. Av olika anledningar begränsades antalet inspelningar att omfatta endast tre LP-skivor och den av Rikskonserter efter samråd med Ecklesiastikdepartementet tillsatta kommittén synes nu ha upphört att fungera. Enligt vår mening föreligger all anledning att nämnda verksamhet beredes tillfälle fortsätta under medverkan av företrädare för berörda kategorier. Förutsättningar synes alltjämt föreligga att i samråd med intresserade parter verkställa inspelningar av sådana verk, som bedömas angelägna att stödja med statsmedel. Kostnaderna för sådana inspelningar torde, såvitt kan bedömas, kunna hållas på en i förhållande till de eftersträfvade resultaten rimlig nivå och den andel av de totala produktions- och distributionskostnaderna, som bör bestridas med statsmedel, bör kunna bedömas från fall till fall.

De till vår organisation anslutna företagen har sedan årtionden erfarenhet av inspelning och distribution av skivor såväl inom som utom landet och är liksom tidigare beredda att i samråd med kompetent statligt organ verkställa inspelningar resp. distribution av aktuella verk. Vi anser därför att behov icke föreligger av ytterligare utredningar på området utan förordrar att det inom Försöksverksamheten tidigare inledda samarbetet mellan intresserade parter beredes möjligheter återupptaga sin verksamhet.

Föreningen avstyrker motionen.

Utskottet

I motionen hävdas att grammofoninspelning av seriös svensk musik har en viktig uppgift att fylla som medel att göra sådan musik tillgänglig för skolorna, musikpedagogiken, biblioteken och den stora allmänheten men att produktionen av skivor av denna art är av alltför liten omfattning. Denna motionärens uppfattning har fått ett visst stöd i remissyttrandena över motionen och utskottet kan för egen del ansluta sig till önskemålen om en utökad produktion och förbättrad distribution av skivor. Grammfonskiveproduktionen och därmed sammanhängande frågor prövas emellertid av konsertbyråutredningen på basis bl. a. av viss försöksverksamhet på området som bedrivs av statens försöksverksamhet med rikskonserter. Enligt utskottets mening bör resultatet av den pågående prövningen avvaka-

tas — konsertbyråutredningens betänkande kommer att avgivas inom den närmaste tiden — varför utskottet anser sig böra hemställa,

att motion II: 782 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 mars 1966

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Enarsson, Svanström, Hedlund, Helge Karlsson, Wååg, Torsten Hansson, Sörenson*, Blomquist och Wirtén*;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Jäderberg, herrar Lundmark, Haglund, Rimås, Wikner, Nilsson i Bästekille, Hyltander, Johansson i Växjö, Nilsson i Agnäs och Josefson i Arrie.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.